

Érv mellék - 2014. november-december

2015. 1. 5.

[ervmellek november-december 2014.pdf](#)

Az Érmellék, mint a Partium szellemiségenek bőlcsoje

Szilágyi Ferenc

Folytatás az Érmellék II. Évfolyam I. számából

Kevésen tudnak Kuthy Lajosról, szintén a reformkor országos jelentőségű régény- és drámaírójáról, a magyar romantikus régényírodalom megtarémetőjéről, akit Ötvös József és Jákai Mór előfutárának tekintünk. Ő Ermihályfalván született, 1813-ban és Nagyváradon halt meg 1864-ben. A Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, és a Kisfaludy Társaság tagja volt. Karrierje a szabadságharc bukása után leuhanadtott, mert megelhetési okok miatt tisztséget vállalt a Bach korszakban. Emiatt egykor barátai, irodalmára ismára elfordultak tőle. Személyiségenek megtitellese máig kitoldalú, de tehtetéshöz, irodalmi fajtsorához nem fér kötésig.

Alison született az Irinyi testvérek: János, vegyi-, a robbanásnámas gyufa feltalálója 1917-ben és József újságíró, politikus, országgyűlési képviselő 1822-ben.

1856-ban született Taszánón, az Érmellék keleti határvádékén, Bíró Lajos zoológus és néprajzkutató, aki Új-Guineai kutatóútra révén hatalmas gyűjteménnyel gazdagította a magyar múzeumokat. Állattani és botanikai preparációival, leírásai páratlan értékeket körpírszerre, és világzerte elismerést szereztek a magyar tudósok.

Az érmelléki dombok nemcsak országos jelentőségű költője Ady Endre, aki súlyos, munkássága világírodalmi mércével mérettől. 1877-ben született Érminiszten, és a nagyvárad-i holnaposok emblematiskus figurájára rötte ki magát. Néve egy egész korzakot fémjelez, vele kezdődött a modern magyar lira felvirágzása. Hatása alá a mai nemzedék sem tudja kivonni magát. A Nagyvárad-i Napló, a Holnap és a Nyugat irodalmi körének tagja.

Nagykerébán született Kafka Margit írónő (1880 – 1918).
A XX. század első felében is számos szellemi nagyság élt és

dolgozott a környéken, az Érmellék utolsó polihisztoraként emlegetett, szalacszi születésű Dr Andrásy Ernő (1894) orvos, néglész, ornitológus nevét mindenkihez meg kell említenünk, az ottományi kultúra páratlan bronzkorai leleteinek feltárában vállalt elvileg nélküli szerepet, de a környék örökkévalóságának is szakavatott ismerője volt. Páratlan lepke- és madártáj-gyűjteménye európai jelentőséggel. Saját alapítású múzeumát a román hatalom elköbozta, a gyűjtemény darabjainak egy része Nagyváradon, más része Bukarestben van, az érmihályfalvi múzeum számára cuspán egy jelentékes törökötől sikerült visszacserezné a rendszerváltás óta. Az helytörténeti és néprajzi kutatásokat is folytatott, az ironi anyagból alig maradt fenn valami. A galospetri-i születésű Sáss Kálmán (1904) martíroképző munkássága is igen sokoldalú és számosító. Ó iskola- és egyháztörténeti tanulmányával, az általa írt katekizmussal, a saját nyomdájában kiadott egyházi lappal, levélírái kutatásainkal, valamint kultúrásorvéd tevékenységeivel írta le a nevét a környék nagyjainak szellemi panteonjába. 56 után koncepciót per aláozott a tett, szellemi hagyatékát elköbozták. 1906-ban Érmihályfalván látta meg a napvilágot Zelk Zoltán költő, a helyi Izraelita Hitközség kántoriának fia. Bár kicsi gyermekkorában elköltözött a helységből, emlékét a mihályfalviak büszkén ápolják, bronzplakettel elállott emléktábla örzi azt, és a helyi általános iskola is az ő nevét viseli. Számosképpen kell még a Margittán született Horváth Imre (1906) költő jelentőségről, aki munkásságát Nagyváradon fejtette ki. Számodról Ernő (1907) írónőről köthő az Érmellék mocsárvidégnak megneklője, hasonló üldözöttésekben részesült mint Andrásy Ernő és Sáss Kálmán. Az érmihályfalvi Máté Imre (1936) költő, a Forrás-nemzedék harmadik vonulatának kép-

ERDÉLYI MAGYAR NEMZETI TANÁCS, ERDÉLYHÁLYFALVA
KÖZTÁRSASÁG (REPUBLIQUE) UTA 48.
TEL: 055935552
DEMOZSMA@GMAIL.COM
ERDÉLYHÁLYFALVA@NEPPART.EU